

**PROFESSOR ERIK LINNAKS (1926 – 2001),
MAJANDUSARVESTUSE TIPPTEOREETIK**

Erik Augusti p. Linnaks sündis 27. oktoobril 1926. a Tallinnas käsitöölise (rätsepa) perekonnas. 1930. a asus Linnaksite pere elama Harjumaale, Peningi valda, kus 7 ha suuruses käsitöölisalus möödus Eriku lapsepõlv. Järgnesid esimesed õpinguaastad:

- **1934 – 1938** Pikavere algkoolis 1.-4. klass;
- **1938 – 1942** Tallinna I Poeglaste Progümnaasiumis;
- **1942 – 1945** Tallinna Poeglaste Kommertsgümnaasiumis (mis alates 1944. a nimetati ümber Tallinna Majandustehnikumiks).

Keskhariduse omandanud, jätkus Eriku haridustee **1945. a** Tallinna Polütehnilise

Instituudi (TPI) Majandusteaduskonnas, mille ta lõpetas 1950. a kaubandus-ökonoomika erialal.

Paralleelselt õpingutega TPI-s töötas Erik Linnaks alates **1948.** aastast NSV Liidu Statistika Keskvalitsuse (SKV) Eesti Õppekombinaadis statistika, raamatupidamise ja majandusanalüüsi õpetajana. Seal jätkas ta ka pärast TPI lõpetamist.

1953. a täiendas Erik Linnaks oma teadmisi uute raamatupidamismeetodite osas Leningradis Üleliidulise Finantsarvestuse Instituudi juures moodustatud tööstusettevõtete raamatupidamise õpetajate kursustel. Õpingute põhiteema oli raamatupidamisarvestuse zurnaalorderi süsteemi tutvustamine. Saadud teadmisi rakendas Erik Linnaks nii NSV Liidu SKV Õppekombinaadis õppetöös kui ka vahetult Eesti tööstusettevõtete pea- ja vanemraamatupidajate konsulteerimisel. Ajavahemikus 1954–1958 oli tema juhendada raamatupidamisarvestuse korraldamine ca kolmekümnes juhtivas tööstusettevõttes nagu Eesti Põlevkivikaevandused, Kiviõli Keemiakombinaat, Järvakandi tehased, Tallinna Lihakombinaat, Tartu Masinatehas Võit jt. . Erik Linnaks kujunes raamatupidamise zurnaalorderite süsteemi tundmise hinnatud spetsialistiks nii teoreetilisel kui ka praktilisel tasandil. NSV Liidu SKV poolt tunnustati Eriku Linnaksi tööd uue, üleliidulise raamatupidamisarvestuse süsteemi juurutamisel aunimetusega: „Eesti NSV sotsialistliku arvestuse eesrindlane“.

1956–1958 täitis Erik Linnaks Eesti NSV SKV Õppekombinaadis direktori asetäitja ülesandeid õppealal. 1956–1960 aastani töötas ta paralleelselt põhitöökohaga

statistika õppejõuna ka NSV Liidu Üleliidulise Kaugõppe Finantsinstituudi Tallinna Filiaalis.

1958. a novembris sooritas Erik Linnaks sisseastumiseksamid Eesti NSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi statsionaarsesse aspirantuuri. 1961. a asus ta samas tööle noorenteadurina.

Eelnev aktiivne töö uue raamatupidamisarvestuse süsteemi teoreetilisel ja praktilisel õpetamisel oli võimaldanud E. Linnaksil põhjalikult süveneda selle süsteemi peensustesse ja seostesse. Talletatud materjal vajas põhjalikku teoreetilist läbitöötamist, üldistamist ja süsteemset täiendamist. Majandusteaduste kandidaadi dissertatsiooni teemaks sai „**Eesti NSV tööstuse käibevahendid**“, juhendajaks Moskva Plehhanovi nim. Rahvamajanduse Instituudi teadusprorektor, prof. A. Birman, kes sel ajal oli NSV Liidu juhtiv teadlane käibevahendite ökonomika küsimustes. Aspirantuuriaeg möödus põhiliselt Moskvas NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee Normatiivide Instituudis; Plehhanovi nim. Rahvamajanduse Instituudis; Plaanikomitee Finantsosakonnas; Riigipangas jm., kus uurimistöö laiendas silmaringi ja avardas teadmisi. Samal ajal määrati Erik Linnaksi juhendaja, prof. A. Birman, NSV Liidu ettevõtete käibevahendite normeerimise määrustiku väljatöötamise riikliku komisjoni esimeheks. Sellega avanes ka aspirandil võimalus osa võtta NSV Liidu Riiklikus Plaanikomitees toimuvatest probleemkomisjonide istungitest. See osutus väga huvitavaks ja õpetlikuks ning tagas edaspidiseks tööperioodiks rikkaliku kogemustepagasi. Erik Linnaksi valmiv dissertatsioon lülitati selle komisjoni tööplaani ning lisaks tuli tal välja töötada põlevkivikaevanduste käibevahendite normeerimise instruksiooni projekt. Selle põhjal ilmus 1963. a NSV Liidu Riikliku Plaanikomitee ja NSV Liidu Rahandusministeeriumi poolt kinnitatud juhend, mis kehtis kogu NSV Liidu põlevkivikaevandustes mitu aastakümnet.

1962. aastal kaitses Erik Linnaks Moskvas Plehhanovi nim. Rahvamajanduse Instituudis oma dissertatsiooni ning novembris omistati talle **majandusteaduste kandidaadi teaduslik kraad**.

Aspirantuuri ajal Moskvas oli Erik Linnaksil olnud võimalus tutvuda tolle aja esimeste teaduslike väljaannetega ökonomeetrias ning rahvamajanduse maatriksbilansside küsimustes (autorid: NSV Liidu akad. V. Nemtsinov, USA prof. W. Leontijev, Poola akad. A. Lange jt.). Uus rahvamajanduse analüüsi ja planeerimise majandusküberneetiline suund tundus Erik Linnaksile väga perspektiivne ning pakkus suurt huvi. 1962. a juunis asutati Eesti NSV Rahvamajanduse Nõukogu Elektrotehnika Instituudis Ökonomika osakond, kus üheks teemade grupiks kinnitati Eesti NSV rahvamajanduse maatriksbilansialased uurimused. Selle uurimissuuna teaduslikuks juhendajaks sai uuel töökojal Majandusmatemaatiliste meetodite laboratooriumi juhatajana Erik Linnaks. Järgnes huvitav ja viljakas töö mitmel suunal:

- uurimused Eesti NSV rahvamajanduse maatriksbilansi valdkonnas;

- uurijate kaadri väljaõpe ja komplekteerimine, kuna vastava ettevalmistusega ökonomiste tol ajal ei olnud;
- Eesti NSV rahvamajanduse esimese aruandelise maatriksbilansi koostamine koostöös NSV Liidu Majandusmatemaatika Keskinstituudi (УЭМИ) ja Eesti NSV TA Majandusinstituudiga.

See töö valmis 1963. a suvel ning tulemused kanti ette NSV Liidu Teaduste Akadeemia ja NSV Liidu Plaanikomitee Tootlike Jõudude Arendamise Nõukogu istungil, kus see sai kiitva hinnangu ning Erik Linnaks valiti sama probleemnõukogu liikmeks. Koostöö samas uurimisvaldkonnas jätkus. 1964. aastal koostati Erik Linnaksi eestvedamisel esimene Eesti NSV rahvamajanduse plaaniline maatriksbilanss (1970. aasta tarbeks). Loodud metoodikat kasutas Eesti NSV SKV **aruandeliste maatriksbilansside** koostamisel paar aastakümnet. Erik Linnaksi uurimus ja selle rakendus pälvis Üleliidulise Rahvamajandussaavutuste Näituse hõbemedali.

1965. aastal tuli Erik Linnaksil tervislikel põhjustel vahetada töökohta. Temast sai TPI Majandusteaduskonna Statistika ja Raamatupidamise kateedri vanemõpetaja. **1966–1976** jätkas ta samas dotsendi ametikohal. Sel perioodil õpetas Erik Linnaks järgmisi õppeaineid: sissejuhatus raamatupidamise erialasse; raamatupidamise teooria; raamatupidamine; kulude arvestus; omahinna kalkuleerimine; bilansiteooria. TPIs algas Erik Linnaksil ulatuslik omandatud teoreetiliste teadmiste ja praktiliste töökogumuste läbitöötamine ja materjali vormistamine õppevahenditena.

1968. aastal valmis Erik Linnaksil uus uurimistöö **raamatupidamisalgoritmide süsteemi** koostamisel. Suureks takistuseks selle juurutamisel sai elektronarvutite tollaegne suhteliselt algeline tase ja vähene operatiivsus.

Aastatel **1969–1973**, ilmusid Erik Linnaksi sulest TPI rotaprintis õppevahendid-brošüürid:

- Raamatupidamisalgoritmide koostamisest;
- Kapitaalvahutuste arvestus;
- Tööstusraamatupidamine I, Tööstusraamatupidamise teooria ;
- Bilansiteooria ;
- Kalkulatsiooniteooria.

Lisaks rida ülesannetekogusid raamatupidamise praktikumide tarbeks. Need tööd olid ettevalmistavaks etapiks järgneva kogukama raamatu ilmuniseks.

1974. a see ilmuski pealkirjaga „Tööstusraamatupidamine“. Autorite kollektiivne töö, mille 13-st peatükist olid kuus Erik Linnaksi sulest (ptk-d 1,2,3,4,9 ja 12), kaasautoriteks A. Ruuvel, J. Sarapik, E. Soonik. See raamat võeti praktikute poolt vaimustusega vastu kui käsiraamat. Ta kandis vaieldamatult tollaegse riigi- ja raamatupidamiskorralduse pitserit, kuid tänu Erik Linnaksi korduvatele välisreisidele Kanadasse ning tutvumist välisõppekirjandusega, sisaldasid tema juhised võimaluste piires progressiivset teaduslikku sõnumit ning soovitusi.

1974–1975 tegeles Erik Linnaks uurimistööga, mille peaprobleemiks oli luua regulaarselt toimiv informatsioonisüsteem ettevõtetes, mis tagaks arvestuseks vajalike andmete püsiva kogumise koondmaatriksbilansside koostamiseks.

1975. a kaitses Erik Linnaks Eesti NSV TA Majanduse Instituudi erialanõukogus edukalt **majandusteaduste doktori** väitekirja teemal: „**Raamatupidamise arvestus ja aruandelise informatsiooni formeerimine tootmisharude seostest, materiaalsetest ja töökuludest**“. Väitekirja eesmärk oli unifitseerida ja sünkroniseerida raamatupidamisbilansside ja rahvamajandusharude maatriksbilansside koostamise teoreetilisi ja praktilisi küsimusi. Doktoritöö temaatikat oli ta eelneval perioodil käsitlenud ca 21 teaduslikus artiklis.

1976. a kinnitati NSV Liidu VAK-i poolt Erik Linnaksile ökonomikadoktori teaduslik kraad. TPI-s kinnitati ta Raamatupidamise kateedri professoriks.

1977. a kinnitas NSV Liidu VAK **Erik Linnaksi professorikutse**.

Paralleelselt õppetööga tegi prof. Erik Linnaks ulatuslikku organisatsioonilismetoodilist tööd järgmistes valdkondades:

- **1966.** a TPI Majandusteaduskonna Nõukogu liige ja raamatupidamise kateedri erialaseminari juhataja;
- **1975.** a TPI Majandusteaduskonna metoodikakomisjoni esimees;
- **1976.** a ENSV Rahandusministeeriumi arvestuse ja analüüsi metoodikanõukogu esimees; ENSV Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudi erialanõukogu liige; NSV Liidu Kõrgema- ja Kesk-erihariduse Ministeeriumi raamatupidamise metoodikakomisjoni liige;
- **1977.** a TPI Nõukogu liige; TPI majandusteaduskonna konkursikomisjoni liige; ENSV Statistika Keskvalitsuse ekspertnõukogu liige;
- **1978.** a TPI metoodikanõukogu liige;
- **1978.** a ENSV Statistika Keskvalitsuse metoodikanõukogu liige.

Jätkus ka Erik Linnaksi teaduslik uurimistöö teemadel:

- Tootmiskulude arvestuse metoodiline täiustamine põlevkivikaevandustes ja kütusetööstuses;
- Normatiivse kuluarvestuse üldprintsipiide formeerimine;
- Tootmiskulude arvestuse teoreetilised probleemid;
- Raamatupidamistööde mehhaniseerimine;
- Teenindussüsteemi omahinna kalkuleerimise metoodika;
- Normatiivse arvestuse juhtimise probleeme;
- Normatiivse kontrolli tõhustamine tootmises;
- Esmasdokumenteerimise täiustamise probleeme;
- Majandusliku juhtimisinfo formeerimise üldprobleemid raamatupidamises;
- Normatiivne kulureziim ja selle kehtestamise probleemid;
- Maatrikskontseptsiooni rakendusi multidimensionaalsetes arvestussüsteemides;

Eesti Vabariigi taaskehtestamise järgselt oli prof. E. Linnaksil tähtis osa uute raamatupidamist puudutava seadusandluse ja juhendmaterjalide koostamisel ning õpetamisel. Peaaegu iga probleemse arvestuslõigu ilmnemisele järgnesid prof. E. Linnaksi metoodilised raamatud, mis ei puudunud ühegi raamatupidaja töölaualt.

1991. a 26. augustil seoses professori töökohale valimise tähtaja lõppemisega TPI-s palus Erik Linnaks end põhitöökoha kohustustest vabastada põhjendades avaldust pensionile jäämisega. Siiski töötas ta veel 1992. aastal poole koormusega TPI emeriitprofessorina.

Kõigile meile on eluks kaasa antud teatud kogus tervist. Tema viimastel eluaastatel järgnes infarkt infarktile. Nendel põhjustel pidi ta arstide ettekirjutusel mitmel semestril põhitööl ülikoolis puuduma. Kirjutamisest ei loobunud ta aga koduski. Tänu sellele saame me rääkida tema, veel tänagi aktuaalsetest, metoodilis-teemaatilistest käsiraamatutest meie juhtiva raamatupidamiskaadri ja üliõpilaste töölaudadel.

Prof. Erik Linnaksi tähtsamad tööd:

1. Bilansiteooria. Tallinn, 1983. 64 lk.
2. Ettevõtte raamatupidamine: Eesti raamatupidamiseseaduse rakendusi. Tallinn, 1994. 174 lk.
4. Füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamine: Eesti raamatupidamiseseaduse rakendusi. Tallinn, 1996. 104 lk.
5. Füüsilisest isikust ettevõtja raamatupidamine: Eesti raamatupidamiseseaduse rakendusi. 2. trükk. Tallinn, Külim, 2001. 88 lk.
6. Kalkulatsiooniteooria. Õppevahend. Tallinn, TPI, 1972. 152 lk.
7. Kapitaalvahetuste arvestus. Õppevahend raamatupidamise eriala üliõpilastele. Tallinn, TPI, 1969. 72 lk.
8. Kapitaalvahetuste arvestus. Tallinn, Valgus, 1977. 55 lk.
9. Kontserni raamatupidamine. Tallinn, Külim, 1996. 20 lk.
10. Mittetulundusorganisatsioonide ja sihtasutuste raamatupidamine. Tallinn, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, 2000. 29 lk.
11. Raamatupidamisalgoritmide koostamisest: Metoodiline juhend kaugõppele. Tallinn, TPI, 1968. 24 lk.
12. Raamatupidamise kontoplaan. Kontoplaani kasutamise juhend. Eesti raamatupidamiseseaduse rakendusi. Tallinn, Külim, 1995. 171 lk.
13. Raamatupidamise teooria praktikumi ülesanded. Tallinn, 1976. 70 lk.
14. Raamatupidamise teooria praktikumi ülesanded. Tallinn, TPI, 1968. 52 lk.
15. Raamatupidamise teooria. Tallinn, Valgus, 1983. 280 lk.
16. Raamatupidamise ülesanded. Tallinn, TPI, 1969. 76 lk.
17. Rendarvestus. Rahvusvaheline raamatupidamispraktika. Tallinn, Eesti Majandusjuhtide Instituut, 1992. 59 lk.
18. Täisühingu ja usaldusühingu raamatupidamine. Tallinn, Külim, 1998. 61 lk.
19. Tööstusraamatupidamine I. Tööstusraamatupidamise teooria. Tallinn, TPI, 1970. 98 lk.
20. Tööstusraamatupidamine. Tallinn, Valgus, 1974. 565 lk.
21. Tööstusraamatupidamine. 2. täiend. tr. Tallinn, Valgus, 1984. 580 lk.

Haiguste ring aga laienes ja süvenes kuni selle viimase, otsustavani. Prof. Erik Linnaks suri 30. juunil 2001. aastal. Suureks kaotuseks oli Erik Linnaksi surm kõigile majandusarvestuse töötajatele. Väike Eesti rahvas võib õigustatult uhkust tunda meie endi seast võrsunud majandusteaduste tippteoreetiku ja metoodiku, prof. Erik Linnaksi üle.

Inga Lõokene
(Tallinna Tehnikaülikool)

PROFESSOR ERIK LINNAKS (1926 – 2001), SPITZENTHEORETIKER DES RECHNUNGSWESENS

In diesem Schreiben werden das Lebenslauf, Ausbildung und die wissenschaftlichen Tätigkeiten des ausgezeichneten estnischen Wirtschaftswissenschaftlers Professor Erik Linnaks (1926 – 2001) vorgestellt.

Während der schwierigen Okupationsperiode in Estland unter UdSSR nahm Erik Linnaks sich die Rolle des Vermittlers vom Rechnungswesen zwischen den estnischen Rechnungswessensspezialisten und dem von der Zentralmacht der UdSSR verlangten Methodik für Rechnungsführung und -Regelung. Es geht um die Einführung des unionsweiten Zurnalordnersystems für Buchhaltung in Estland. Nach seinen Möglichkeiten versuchte er diese entsprechend der spezifischen Bedürfnisse Estland in Moskau umzugestalten. Zudem nahm er zum großen Teil das Lehren des neuen Systems für estnische Buchhalter auf sich. Die von ihm geschriebenen Bücher wurden für die Wirtschaftfachleute die wichtigsten methodischen Handbücher.

Im Jahre 1962 hat E. Linnaks in Moskau an Plehhanov-Institut der Volkswirtschaft seine Kandidatendissertation verteidigt. Im selben Jahr wurde ihm der Grad des Kandidaten der Wirtschaftswissenschaften verliehen.

Er beschäftigte sich erfolgreich mit der Forschung, Ausarbeitung und Einführung der planmäßigen Matrixbilanz der Volkswirtschaft der ESSR. Im Statistikzentramt der Estnischen SSR wurde der Matrixbilanz für Rechnungswesen fast 20 Jahre benutzt. Für diese Arbeit wurde E. Linnaks mit der Silbermedaille der Volkswirtschaftsausstellung der UdSSR ausgezeichnet. Höchste Atestierungskommission der UdSSR (sog. VAK) verlieh ihm den Beruf des älteren wissenschaftlichen Mitarbeiter in Planung der Volkswirtschaft.

Ab 1965 arbeitete er in den Fakultät für Wirtschaft an der Polytechnischen Institut Tallinn als Oberlehrer im Lehrstuhl für Statistik und Buchhaltung. Als Hauptproblem beschäftigte er sich in der Periode mit der Erzeugung eines **Systems** der Buchführungsalgorithmen, um die in der Rechnung nötigen Computerprogramme anwenden zu können. Um 1975 verteidigte E. Linnaks im Fachkollegium des Institutes für Wirtschaft der Wissenschaftsakademie der ESSR erfolgreich den wissenschaftlichen Grad des Ökonomiedoktors. 1977 bestätigte VAK sein Professorberuf.

Nach der erneuten Unabhängigkeit von Estnischen Republik nahm er teil an der Verfassung des Buchführungstatuts und des neuen Gesetzes. Die Basis dieser Dokumente beruhte auf die Geschichte des Rechnungswesens in der Estnischen Republik und die Buchführungserfahrungen in der Welt, vor allem in Deutschland, Finnland, Schweden, Dänemark und der USA. Als Ergebnis entstand eine neue einzigartige Buchhaltungsmethodik, die Prof. Erik Linnaks in Form von seiner neuen Bücher zu den Rechnungswesenfachleuten und Studenten brachte. Als Professor der Technischen Universität Tallinn und später in der Estnischen Institut

Wirtschaftsleiter wurde er geschätzt für seine inhaltswolle, genaue und gut illustrierte Vorlesungen.

Der wichtigste Wohltat für das estnische Volk von Prof. Erik Linnaks in der Strukturierung des Rechnungswesens war die Erschaffung der estnischsprachigen methodischen Literatur in einer Situation, in der es in den Bedingungen des Übergangs in die Marktwirtschaft fehlte. Als Wirtschaftswissenschaftler hatte er dafür die meisten Voraussetzungen und Wissen. Mit dem Tod von Erik Linnaks am 30. Juni 2001 haben die Wirtschaftswissenschaftler von Estland einen geschätzten Spezialisten für Rechnungswesen verloren.

Inga Lõokene
(Technische Universität Tallinn)